

Nji

Nederlands
Jeugdinstituut

Uitstroomprofielen: woonondersteuning in overgang van jeugdzorg naar volwassenenzorg

Handvatten voor beleidsmakers bij gemeenten

Oktober 2022

Uitstroomprofielen: woonondersteuning in overgang van jeugdzorg naar volwassenenzorg

Gemeenten spelen een cruciale rol bij de woonondersteuning aan jongeren met een verleden in de jeugdhulp. Maar hoe weet je als gemeente welke woon- en zorgbehoeften jongeren hebben? Welk aanbod is er nodig voor jongeren in jouw gemeente, en hoe bereid je je daar goed op voor? Deze uitstroomprofielen kunnen hierbij helpen.

Zelfstandig volwassen worden is voor jongeren die hulpverlening ontvangen vaak een flinke opgave. Als jongeren 18 jaar worden, verandert hun wettelijke situatie. Zo eindigt bijvoorbeeld de betrokkenheid van jeugdbescherming en jeugdhulpverlening. Dit kan directe gevolgen hebben voor de woonsituatie van jongeren. Zeker voor jongeren die tot hun 18^e in een pleeggezin, gezinshuis, kamertrainingscentrum of een (open of gesloten) behandelgroep wonen. Zij raken dan hun woonplek kwijt.

Maar waarom met woonondersteuning stoppen na de 18^e verjaardag? Als jongeren niet thuis wonen omdat ze elders meer ontwikkelkansen hebben, is het vreemd om ze daar weg te halen alleen maar omdat ze 18 zijn geworden. Te vroeg stoppen met woonondersteuning betekent een groot risico op problemen als dak- en thuisloosheid, schooluitval, werkloosheid, verslaving en criminaliteit. Dat is ook een maatschappelijk probleem. Via de jeugdhulpverlening en het onderwijs is al jaren veel geïnvesteerd in de toekomst van deze jongeren. Maar die investering doen we teniet als we als samenleving ons werk niet afmaken. Niet de leeftijd moet leidend zijn voor beleid en ondersteuning, maar wat een jongere op dat moment nodig heeft.

Uitstroomprofielen: welke jongeren hebben welke woonondersteuning nodig?

Gemeenten die de ondersteuning voor jongeren rondom wonen willen verbeteren, kunnen aan de hand van de vier uitstroomprofielen¹ in beeld brengen hoeveel jongeren welke vorm van ondersteuning nodig hebben.

De uitstroomprofielen onderscheiden zich van elkaar in de mate van zelfstandigheid en zelfredzaamheid van de jongere, en de benodigde woonbegeleiding. Per uitstroomprofiel zijn de doelgroep en ondersteuningsvraag geformuleerd. Ook is de situatie van de jongeren geschetst rondom de [vijf pijlers van zelfstandigheid \(Big5\)](#): support & netwerk, wonen, onderwijs & werkgelegenheid, financiën, en welzijn & gezondheid. Ten slotte zijn de betrokken uitvoeringspartners en beleidspartners geïnterviewd. Ter illustratie lees je bij elk uitstroomprofiel een verhaal uit de praktijk. Hiervoor is geput uit de levens en ervaringen van jongeren zelf.

1. Ontwikkeld door Nicoline den Ouden, destijds adviseur van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (OZJ)

Profiel 1

Duurzame zelfstandige huisvesting

Doelgroep en ondersteuningsvraag

Jongeren met een geschiedenis van jeugdhulp en verstoorde familiebanden. Ze hebben weinig tot geen sociaal netwerk om op terug te vallen. Het zelfstandig vinden van woonruimte en verkrijgen van voldoende inkomen is moeilijk. Jongeren zijn redelijk stabiel, maar hebben behoefte aan (informele) steun op alle leefdomeinen bij de overgang van jeugd naar volwassenheid.

Situatie op de leefgebieden (Big5)

De situatie van de jongeren is op de meeste leefgebieden redelijk stabiel. Maar door het gebrek aan een netwerk moeten jongeren veel zaken zelf uitzoeken.

Betrokken uitvoeringspartners

Jongeren en hun netwerk, verwijzers (wijkteams, gecertificeerde instellingen), consultants gemeente (Wmo, Participatiewet), woningcorporaties.

Betrokken bij beleidsontwikkeling

Beleidsmedewerkers gemeenten (sociaal domein en huisvesting), lokale initiatieven (bijvoorbeeld Kamers met Aandacht of 'gespikkeld wonen').

Verhaal uit de praktijk: Tom

Tom is bijna 18 jaar en woont sinds zijn 12^e in een gezinshuis. De afgelopen jaren is steeds opnieuw onderzocht of hij weer bij zijn moeder kan wonen. Maar tot nu toe lukt het haar niet om een voldoende stabiele thuissituatie te creëren. Zij woont op een etage in Groningen. Ze hebben regelmatig contact, maar Tom begrijpt goed dat hij niet bij haar kan wonen. Met zijn vader heeft hij geen contact. Tom is de oudste van drie kinderen en heeft al van kinds af aan veel zorgtaken voor zijn broertje en zusje. Zijn moeder en vader hadden een relatie vol geweld. Daarnaast gebruikten zijn ouders drugs. Ondanks dat Tom niet bij zijn broertje en zusje woont, hebben zij samen een sterke band.

Tom wil vooruitkijken en niet steeds bezig zijn met de problemen uit het verleden. Dat is een van de redenen waarom hij het gezinshuis wil verlaten. Hij wil zich ontwikkelen, zichzelf kunnen redden en 'gewoon' meedoen. Hij gaat naar school en wil zijn diploma halen (mbo detailhandel). Hij wil vooruitkijken en niet met zijn rug naar de toekomst staan. Samen met zijn gezinshuisouders en jeugdprofessional zoekt hij een kamer, maar dat is lastig. Niemand lijkt goed te weten waar hij terecht kan. Ook maakt hij zich zorgen over zijn financiën. Een kamer huren is duur, net als studeren. Bij zijn ouders heeft hij gezien wat schulden met je kunnen doen. Hij is met zijn jeugdprofessional gaan kijken bij een antikraakpand, dat was niet zo duur. Hij schrok van de mensen die daar woonden en wat daar gebeurde. Hij moest denken aan zijn ouders. Tom voelt zich somber en boos.

Op dit moment lijkt zijn toekomst ver weg. Laatst had hij een gesprek bij de gemeente over zijn toekomst. Hij kreeg te horen dat zijn wensen (een plek voor zichzelf) onrealistisch waren. Net als anderen van zijn leeftijd moet hij op kamers, en moet hij zelf die kamer vinden. De gemeente is wel bereid financieel te ondersteunen rondom studie en inkomen, mits hij zelf ook werkt naast zijn studie. Tom begrijpt het wel, maar ook weer niet. Hij wil niet verwend en veeleisend overkomen, maar weet gewoon niet waar hij moet beginnen en vindt het moeilijk dit aan te geven. Hij wil niet dezelfde problemen krijgen als zijn ouders. Inmiddels is er verlengde jeugdhulp afgegeven zodat hij tot zijn 21^e in het gezinshuis kan blijven.

Profiel 2

Duurzame zelfstandige huisvesting met ambulante begeleiding

Doelgroep en ondersteuningsvraag

Jongeren met een geschiedenis van intensieve jeugdhulp. De problematiek speelt nog steeds, waardoor de situatie kwetsbaar is. Ambulante ondersteuning (met eventueel respijtzorg) is nog steeds noodzakelijk. Er is sprake van uiteenlopende problematiek, zoals psychische klachten, persoonlijkheidsproblematiek, hechtingsproblematiek, lichte verstandelijke beperking, autisme-spectrumstoornis, trauma, middelengebruik of verstoorde familiebanden.

Situatie op de leefgebieden (Big5)

Jongeren zijn kwetsbaar op meerdere leefgebieden. Ze zijn in redelijke mate zelfstandig, maar hun zelfredzaamheid kan door nog steeds spelende problematiek in gevaar komen. Ook hun situatie op het gebied van wonen, onderwijs en werk, financiën, en welzijn en gezondheid kan van tijd tot tijd veranderen.

Betrokken uitvoeringspartners

Jongeren en hun netwerk, verwijzers (wijkteams, gecertificeerde instellingen), consulenten gemeente (Wmo, Participatiewet), woningcorporaties.

Betrokken bij beleidsontwikkeling

Beleidsmedewerkers gemeenten (sociaal domein en huisvesting), lokale initiatieven (bijvoorbeeld Kamers met Aandacht of 'gespikkeld wonen'), zorgaanbieders die zich richten op ambulante begeleiding en ondersteuning (met respijtzorg).

Verhaal uit de praktijk: Kim

Kim is net 18 jaar en woont samen met drie andere jongeren in een kamertrainingscentrum in Zeist. Ze is opgegroeid in Lopik, waar ze als kind veel vriendinnetjes had. Kim merkte altijd wel dat haar ouders anders waren dan die van haar vriendinnetjes. Ze kwamen bijna nooit buiten en niets ging vanzelf. Op tijd op school komen lukte bijna nooit, waar Kim zich voor schaamde. Er waren veel zorgen over geld en er was ook veel ruzie thuis. Haar ouders hebben nooit geweten dat zij 's avonds wakker was wanneer haar vader haar moeder sloeg. Soms kon haar moeder de volgende dag niet goed zitten. Gelukkig gingen haar ouders scheiden.

Toen Kim naar de middelbare school ging, ging het na een tijdje slechter met haar. Ze startte op de havo, maar vond alles leuk en interessant, behalve school. Samen met een hechte vriendengroep waren ze onder schooltijd druk met drugs gebruiken en verkopen, auto-inbraken, winkeldiefstal en heling. Kim had een vriendje die haar af en toe dwong om seks te hebben met zijn vrienden. Verder was hij wel lief en hield hij veel van haar. De moeder van Kim was verdrietig en ten einde raad, maar haar vader werd vaak zo boos dat hij haar dan in elkaar sloeg. In overleg met haar ouders werd Kim uit huis geplaatst; ze kwam terecht in een open behandelgroep. Ze liep regelmatig weg van de groep en nadat ze een groepsgenootje in elkaar had geslagen, werd ze in de gesloten jeugdzorg geplaatst. Hier verbleef ze anderhalf jaar. Eerst was ze boos en opstandig, maar later niet meer. Ze kreeg traumabehandeling en systeemtherapie. Ze leerde wat het betekent om van jezelf te houden. En dat het niet haar schuld was dat haar ouders zoveel ruzie maakten. Ze ging weer naar school.

Kim was net 17 jaar toen zij op het kamertrainingscentrum in Zeist kwam wonen. Ze heeft er geleerd voor zichzelf te zorgen. Ze heeft goed contact met haar moeder en ziet haar vader ook weer af en toe. Ze heeft haar ouders vergeven, maar wil nooit meer afhankelijk van ze zijn. Van niemand niet eigenlijk. Kim zit op het mbo en wil later hulpverlener worden. In haar vrije uren werkt ze in de horeca. Eens per week heeft ze gesprekken met een psycholoog. Binnenkort krijgt ze een onderzoek. Men denkt aan een hechtingsstoornis.

Kim wil graag op zichzelf wonen, met een begeleider die dan een paar keer per week bij haar langs komt en haar helpt. Want ze heeft zeker hulp nodig, soms wordt ze zó boos. Ze staat ingeschreven bij Woningnet en wacht op een contingentwoning, maar er zijn veel wachtenden voor haar. Ondertussen blijft ze op het kamertrainingscentrum, maar een echt thuis is dat niet. Haar baas in de kroeg waar ze werkt heeft aangeboden dat ze bij hem mag wonen. Ze vertrouwt hem niet, hij drinkt teveel, maar soms denkt ze dat het beter is dan waar ze nu woont.

Profiel 3

Huisvesting met intensieve woonbegeleiding

Doelgroep en ondersteuningsvraag

Jongeren met een geschiedenis van intensieve jeugdhulp, die nog steeds intensieve begeleiding nodig hebben bij zelfstandig functioneren. Er is nog steeds sprake van uiteenlopende problematiek die negatieve invloed heeft op hun zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Denk aan psychische klachten, persoonlijkheidsproblematiek, hechtingsproblematiek, lichte verstandelijke beperking, autismespectrumstoornis, trauma, middelengebruik of verstoorde familiebanden. Bij sommige jongeren is de verwachting dat er altijd een vangnet van professionele hulpverlening nodig zal zijn.

Situatie op de leefgebieden (Big5)

Jongeren ervaren problemen op meerdere leefgebieden en hebben meer tijd nodig dan leeftijdsgenoten om uiteindelijk zelfstandig te kunnen functioneren.

Betrokken uitvoeringspartners

Jongeren en hun verwijzers (wijkteams, gecertificeerde instellingen), consultants gemeente (Wmo, Participatiewet), zorgaanbieders, onderwijs/dagbesteding.

Betrokken bij beleidsontwikkeling

Beleidsmedewerkers gemeenten (sociaal domein en huisvesting), zorgaanbieders (begeleiding/ondersteuning, ggz), zorgverzekeraars.

Verhaal uit de praktijk: Melissa

Melissa is 17 jaar. Tot haar 14^e woonde ze bij haar ouders in Bergen op Zoom. Haar vader heeft een goede baan en haar moeder runt een B&B. Ze heeft een hekel aan haar ouders. Dat komt omdat zij haar nooit goed begrepen hebben. Op een gegeven moment was ze het zat en liep ze weg van huis. De broer van een jongen uit haar klas hielp haar daarbij. Ze had hem twee keer eerder gezien. Ze kwam in Rotterdam terecht. Wat daar allemaal is gebeurd, vertelt ze aan niemand, maar ineens stopte het. Ze was niet meer nodig en werd op de trein gezet. Het was al laat en ze had niets bij zich. De politie kwam en bracht haar naar huis. Haar ouders waren boos op haar en schaamden zich. Melissa wilde terug naar Rotterdam en liep weg. Toen ze was gevonden, werd ze naar een gesloten jeugdzorginstelling gebracht, ook om haar te beschermen tegen haar vrienden uit Rotterdam. Melissa kwam tot rust en vermaakte zich met haar groepsgenoten. Ze ging weer naar school en werkte aan herstel van de relatie met haar ouders. Haar verdriet was dan ook groot toen haar ouders aangaven dat ze niet meer thuis kon komen wonen. Nu is ze boos op haar ouders; hoe kunnen ze haar zo afwijzen?

Melissa ging naar een open behandelgroep bij haar ouders in de buurt. Ze had nergens zin in en voelde zich verdrietig, maar wilde niet dat iemand dat zag. Ze was 16 jaar en woonde ergens waar ze niet kon blijven. Al die plekken zijn tijdelijk, totdat je je doelen hebt behaald. Melissa merkte dat krassen haar rustig maakte. Soms dacht ze na over de dood. Gelukkig waren er meer jongeren zoals zij. Samen gingen ze weglopen en drugs gebruiken. Steeds vaker dacht ze dat het leven geen zin had. Op een avond liep ze weg en werd ze net op tijd gevonden door de politie. Deze keer ging ze naar een psychiatrische kliniek. Prima. Ze werd onderzocht en bleek ADHD, een IQ van 82 en PTSS te hebben. Na een paar maanden mocht ze terug naar de open groep waar ze eerder verbleef. Men bleef maar zeggen dat ze haar kansen moest pakken. Kans op wat dan? Ze moet hier toch weer weg. En dan? Na weer een paar dagen weggelopen te zijn geweest, werd ze weer overgeplaatst naar de gesloten jeugdzorg. Maar er is iets veranderd. Men lijkt te hebben begrepen dat het belangrijk is dat er perspectief komt. Er wordt gesproken over een plek waar ze de komende jaren met nog een paar anderen begeleid kan wonen. En in haar eigen tempo mag werken aan een toekomst. Het lijkt de rechter ook een goed idee. Dit geeft haar rust. Was het maar zo ver, het duurt wel lang.

Profiel 4

Huisvesting met intensieve specialistische woonbegeleiding

Doelgroep en ondersteuningsvraag

Jongeren met een geschiedenis van intensieve jeugdhulp, die specialistische begeleiding nodig hebben bij zelfstandig functioneren. Deze jongeren zijn niet zelfstandig en zelfredzaam, en hebben langdurige ondersteuning en begeleiding nodig. Klinische ggz-behandeling is niet passend en ook langdurige zorg vanuit de WLZ is niet voorliggend. Er kan sprake zijn van uiteenlopende problematiek, zoals psychische klachten, persoonlijkheidsproblematiek, hechtingsproblematiek, lichte verstandelijke beperking, autismespectrumstoornis, trauma, middelengebruik of verstoorde familiebanden.

Situatie op de leefgebieden (Big5)

Jongeren ervaren problemen op meerdere leefgebieden. Ze hebben langdurige ondersteuning en begeleiding nodig en kunnen niet zelfstandig wonen. Ze hebben meer tijd nodig dan leeftijdsgenoten om hun zelfstandigheid en zelfredzaamheid te ontwikkelen. Voor sommige jongeren zal een vangnet van hulpverlening altijd nodig zijn.

Betrokken uitvoeringspartners

Jongeren en hun netwerk, verwijzers (wijkteams, gecertificeerde instellingen), consulenten gemeente (Wmo, Participatiewet), zorgaanbieders, onderwijs/dagbesteding.

Betrokken bij beleidsontwikkeling

Beleidsmedewerkers gemeenten (sociaal domein en huisvesting), zorgaanbieders (begeleiding/ behandeling, ggz), zorgverzekeraars.

Verhaal uit de praktijk: Delano

Delano is 17 en woont bij zijn vader in Barendrecht. Delano's ouders zijn gescheiden toen hij 4 jaar was. Delano herinnert zich tientallen hulpverleners die hem en zijn ouders probeerden te helpen. Hij weet niet altijd waarom zij er waren, maar herinnert zich wel dat het is begonnen toen hij in een boze bui door een ruit was gevallen. Dat was vlak na de scheiding van zijn ouders. Delano is op de basisschool acht keer geschorst. De enige die hem begreep was de conciërge, waar hij na een rode kaart altijd naartoe moest. Was iedereen maar zo als meneer Jan.

Toen Delano ouder werd, werd het steeds moeilijker om positief contact te hebben met anderen. Het lijkt wel of iedereen tegen hem is. Delano begrijpt vaak niet wat mensen bedoelen of van hem verwachten. Maar gelukkig is hij sterk. Hij zorgt er dus wel voor dat mensen hém in ieder geval wel begrijpen. Maar door het vele vechten is iedereen bang voor hem, ook zijn ouders. Ze geven aan dat ze het niet meer volhouden met hem. Delano gaat naar een open behandelgroep, maar binnen no time hangt er geen deur meer recht. Delano wordt gek daar; er wordt zoveel van hem gevraagd en verwacht, hij kan het niet. Hij denkt dat iedereen hem uitlacht. Delano wil liever dood.

Op zijn 14^e wordt Delano naar een speciale afdeling binnen de gesloten jeugdzorg overgebracht. Hier is het rustig en zijn er meer jongeren zoals hij. Als hij iets niet begrijpt, dan krijgt hij meer tijd. Ze zijn er wel erg streng. Daar houdt Delano niet van. Hij gaat stiekem blowen en merkt dat hij daar rustig van wordt. Delano gaat naar school, al loopt hij er wel regelmatig weg. Uit testen blijkt dat hij een bovengemiddelde intelligentie heeft, ondanks dat hij heel weinig lessen heeft gevolgd de afgelopen jaren. Delano moet na een half jaar weg uit de gesloten jeugdzorg. Dit is geen plek om vele jaren te blijven, wordt er gezegd.

Delano woont nu een jaar bij zijn vader. Er komt vaak een hulpverlener langs. Dat is irritant. Hij staat ingeschreven op school, maar is het afgelopen jaar drie keer een uur geweest. Delano heeft gamen ontdekt en doet dat de hele dag. En 's nachts overigens ook. Hij zorgt slecht voor zichzelf en luistert naar niemand. Van zijn vader moet hij het huis uit, maar er is nergens plek. En dus maken ze veel ruzie. Hij houdt van zijn ouders, echt waar, maar soms zou hij ze wel iets aan willen doen.

Hieronder vind je de verschillende profielen en bijbehorende ondersteuningsvragen in het kort.

Profiel	Duurzame zelfstandige huisvesting	Duurzame zelfstandige huisvesting met ambulante begeleiding	Huisvesting met intensieve woonbegeleiding	Huisvesting met intensieve specialistische woonbegeleiding
Doelgroep en ondersteuningsvraag	Jongeren met een geschiedenis van jeugdhulp en verstoorde familiebanden.	Jongeren met een geschiedenis van intensieve jeugdhulp.	Jongeren met een geschiedenis van intensieve jeugdhulp, die nog steeds intensieve begeleiding nodig hebben bij zelfstandig functioneren.	Jongeren met een geschiedenis van intensieve jeugdhulp, die specialistische begeleiding nodig hebben bij zelfstandig functioneren.
Situatie op de leefgebieden wonen, onderwijs en werk, financiën, welzijn en gezondheid (Big5)	Redelijk stabiel, maar door het gebrek aan een netwerk moeten jongeren zelf zaken uitzoeken.	Jongeren zijn kwetsbaar op meerdere leefgebieden. Ze zijn in redelijke mate zelfstandig, maar hun zelfredzaamheid kan door nog steeds spelende problematiek in gevaar komen.	Jongeren ervaren problemen op meerdere leefgebieden en hebben meer tijd nodig dan leeftijdsgenoten om uiteindelijk zelfstandig te kunnen functioneren.	Jongeren ervaren problemen op meerdere leefgebieden. Ze hebben langdurige ondersteuning en begeleiding nodig en kunnen niet zelfstandig wonen.
Betrokken uitvoeringspartners	<ul style="list-style-type: none"> • jongeren en hun netwerk • verwijzers (wijkteams, gecertificeerde instellingen) • consultants gemeente (Wmo, Participatiewet) • woningcorporaties 	<ul style="list-style-type: none"> • jongeren en hun netwerk • verwijzers (wijkteams, gecertificeerde instellingen) • consultants gemeente (Wmo, Participatiewet) • woningcorporaties 	<ul style="list-style-type: none"> • jongeren en hun netwerk • verwijzers (wijkteams, gecertificeerde instellingen) • consultants gemeente (Wmo, Participatiewet), • zorgaanbieders • onderwijs/dagbesteding. 	<ul style="list-style-type: none"> • jongeren en hun netwerk • verwijzers (wijkteams, gecertificeerde instellingen) • consultants gemeente (Wmo, Participatiewet) • zorgaanbieders • onderwijs/dagbesteding
Betrokken bij beleidsontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> • beleidsmedewerkers gemeenten (sociaal domein en huisvesting) • lokale initiatieven 	<ul style="list-style-type: none"> • beleidsmedewerkers gemeenten (sociaal domein en huisvesting) • lokale initiatieven • zorgaanbieders (begeleiding/ondersteuning, ggz) 	<ul style="list-style-type: none"> • beleidsmedewerkers gemeenten (sociaal domein en huisvesting) • zorgaanbieders (begeleiding/ondersteuning, ggz) • zorgverzekeraars 	<ul style="list-style-type: none"> • beleidsmedewerkers gemeenten (sociaal domein en huisvesting) • zorgaanbieders (begeleiding/behandeling, ggz) • zorgverzekeraars

Het Nederlands Jeugdinstituut is een onafhankelijk en betrokken kenniscentrum dat actuele kennis over jeugd, vakmanschap en de organisatie van het jeugdveld verzamelt, verrijkt, duidt en deelt.

© 2022 Nederlands Jeugdinstituut

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Meer informatie: www.nji.nl

Auteurs: Nicoline den Ouden en Mariës Zegers

Vormgeving: Punt Grafisch Ontwerp